

Ukrainiečių sukilėlių žygis į Baltijos šalis

Straipsnyje rašoma apie Ukrainos išsivadavimo judėjimo dalyvių pastangas po Antrojo pasaulinio karo užmegzti ryšius su Baltijos šalių pasipriešinimo judėjimo dalyviais ir tuo tikslu 1950 m. jų rengtą žygį į Lietuvą.

1950-ieji. Prieš penkerius metus nuaidėjo paskutiniai Antrojo pasaulinio karo šūviai. Sovietų Sąjungai karas baigėsi ne tik pergale prieš Vokietiją, bet ir tuo, kad Centrinėje Rytų Europoje buvo sukurta plati Maskvos įtakos zona. Tyliu Vakarų sutikimu šio regiono šalyse ryžtingai buvo įvedamas toks pat kaip ir SSRS totalitarinis režimas. Atrodė, kad SSRS yra pasiekusi savo galybės viršūnę ir niekas negali jai pasipriešinti. Vis dėlto iš esmės visame imperijos vakariniame pakraštyje liepsnojo sukilimai, kurių ugnis apėmė dar Antrojo pasaulinio karo pradžioje okupuotas žemes. Ypač atkaklų pasipriešinimą okupantai patyrė Vakarų Ukrainoje ir Lietuvoje. 1950 m. vasarą ukrainiečių sukilėliai nutarė savo pastangas suvienyti su lietuvių partizalais. Tuo tikslu į Baltijos šalis buvo išsiųsta speciali grupė.

Sovietinio imperializmo pavergtas tautas ukrainiečių išsivadavimo judėjimo vadovybė pripažino strateginiais sąjungininkais. Sudarę sąjungą su šiomis tautomis, ukrainiečiai turėjo sugriauti egzistuojančią imperialistinę santvarką ir sukurti naują tarptautinę sistemą, pagrįstą tautų apsisprendimo principu. Kova dėl to, kad būtų įgyvendintas ukrainiečių revoliucionierių iškeltas šūkis „Laisvė

tautom! Laisvė žmogui!“, turėjo tapti anti-komunistinių judėjimų bendradarbiavimo pagrindu. Siekdami šio tikslo Ukrainos sukilėlių armijos (*Ukrainska povstanča armija, UPA*) būriai surengė propagandinius kovos žygius Baltarusijos, Lenkijos, Čekoslovakijos ir Rumunijos teritorijomis.

Štai ką apie tai rašė vienas žymiausių Ukrainos išsivadavimo judėjimo ideologų Osipas Djakivas (Osyp Djakiv)-Gornovyj: „Mūsų ir kaimyninių tautų draugystę galima sustiprinti rengiant UPA būrių žygius į tų tautų teritorijas. Tokiu būdu UPA skleidžia informaciją apie ukrainiečių tautos išsivadavimą kovą ir apie gyvenimą SSRS (pirmiausia toms tautoms, kurios nepatyrė bolševikų režimo košmarų), suaktyvina tų tautų revoliucines antibolševikines jėgas ir liaudies masių antibolševikines nuotaikas, sudaro praktines prielaidas konkrečiam tų tautų bendradarbiavimui vieningame antibolševikiniame fronte“¹.

Įprastų propagandos priemonių, tokių kaip atsišaukimų ar kitos pagrindinės literatūros platinimas tarp kitų šalių gyventojų, šiuo atveju nepakako. Juk šių šalių gyventojai arba nieko negirdėjo apie ukrainiečių sukilėlius, arba girdėjo tik tai, ką jiems pateikdavo ukrainiečių išsivadavimui judėjimui priešiška propaganda. Tokiomis aplinkybėmis propagandinis efektas turėjo būti sustiprintas ukrainiečių sukilėlių dalyvavimu. „Gyvoji jėga kovos būrio forma, – rašė apie tai UPA politinis vadovas Zinovijus Sokoliukas (Zinovij Sokoliuk)-Semenivas, – savo organizuotumu, elgesiu, kovinėmis propagandi-

nėmis akcijomis arba gyventojų gynimu turėtų pareikšti ištikimybę plintančioms idėjoms, išreikšti tautos norą, taip pat parodyti savo tikrąjį veidą ir tuo atskleisti priešiškos propagandos melagingumą, tos propagandos, kuri visais įmanomais būdais stengėsi apšmeižti mūsų pagrindį“².

1945–1947 m. ukrainiečių sukilėliai surengė nemažai sėkmingų žygių Lenkijos teritorija. Po jų ne tik pakito Lenkijos gyventojų nuomonė apie UPA – jie nusiteikė jos atžvilgiu geranoriškai, bet ir prasidėjo veiksmingas bendradarbiavimas su lenkų pagrindžiu. Netgi pavyko surengti keletą bendrų kovos akcijų. Labai sėkmingi buvo UPA žygiai Slovakijos teritorija – po jų itin suaktyvėjo vietinių antikomunistinių judėjimų veikla, jie netgi sugebėjo paveikti Čekoslovakijos respublikos parlamento rinkimų eigą 1946 m.³ Didelis šių propagandinių žygių laimėjimas buvo tas, kad UPA veiklą plačiai nušvietė Vakarų spauda. Apie ukrainiečių sukilėlius rašė didžiausi Europos ir Amerikos laikraščiai⁴. Tačiau labai greitai, 1947 m. antroje pusėje, nutraukus ukrainiečių pagrindžio veiklą Zakerzoneje (ukrainiečių etninėse žemėse, kurios po 1945 m. buvo prijungtos prie Lenkijos), ukrainiečių išsivaduojamasis judėjimas praktiškai neteko galimybės daryti poveikį Centrinės Rytų Europos įvykiams.

Vis dėlto ukrainiečių sukilėliai ir toliau mėgino pralaužti aplink juos statomą karinę ir informacinę blokadą. 1949 m. vasarą buvo surengtas sėkmingas sukilėlių grupių žygis į Rumuniją⁵. Pasibaigus tam žygiui, jau po kelių savaičių, 1949 m. rugsėjo 3 d., UPA Vyriausioji vadovybė išleido įsakymą išformuoti Ukrainos sukilėlių armiją, o jos kariams įsilieti į Ukrainiečių nacionalistų organizacijos (*Organizacija ukrainiskich nacionalistov, OUN*) ginkluotojo pagrindžio gretas⁶.

Tačiau net ir po to mėginta surengti dar vieną žygį į užsienį, šį kartą į Baltijos šalis. Jo tikslas buvo toks pat kaip ir kitų tokio pobūdžio akcijų: skleisti tų šalių gyventojams

ukrainiečių išsivaduojamojo judėjimo idėjas ir užmegzti ryšius su vietos pagrindžiu. Tuo metu kaip tik Baltijos šalių pasipriešinimo judėjimai ir ukrainiečių judėjimas buvo stipriausios antisovietinės jėgos. Akivaizdu, kad šis faktas skatino ieškoti ryšių tarp šių jėgų. Ukrainiečių išsivaduojamojo judėjimo veikėjai mėgino sekti Baltijos šalių tautų išsivadavimo judėjimų veiklą. Apie ją buvo informuojama OUN ir UPA dalyvių politinėse tarybose⁷, pagrindžio leidiniuose buvo pateikiama jų gauta informacija ukrainiečių skaitytojams apie jų šiaurinių kaimynų kovą su bendru priešu⁸.

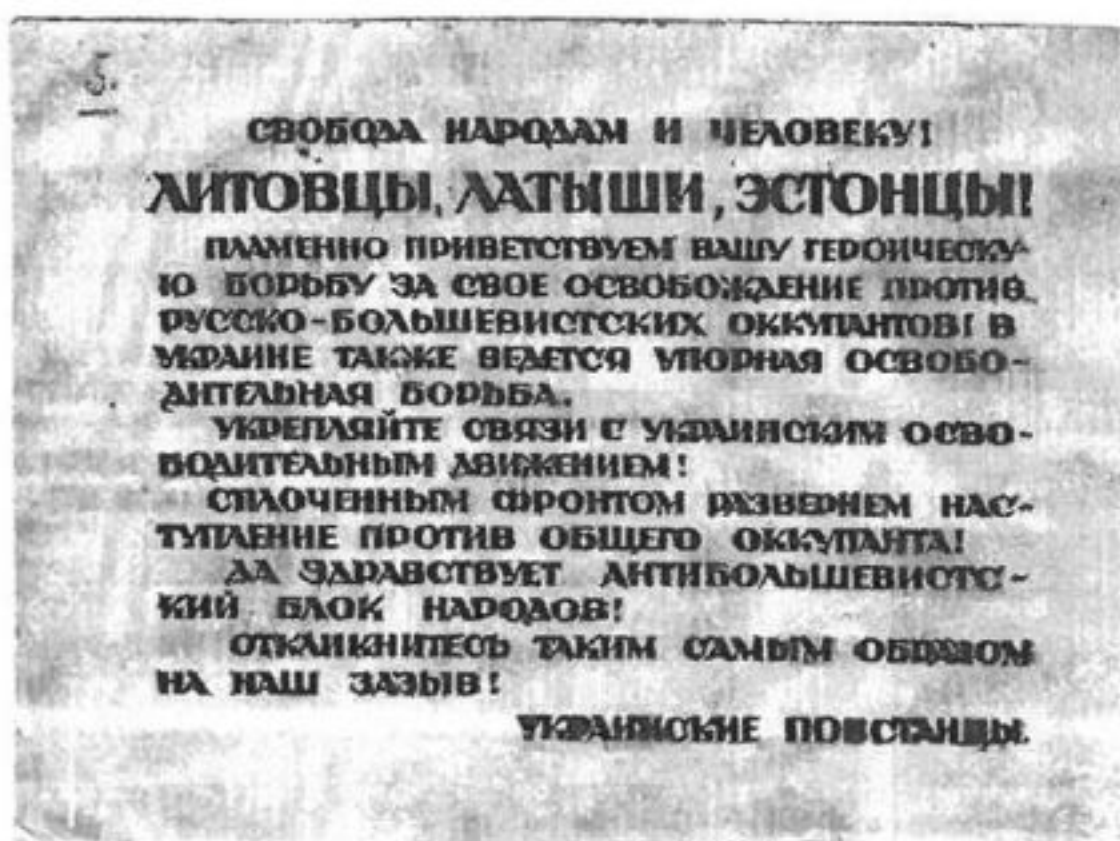
Sukilėlių žygis į Baltijos šalis yra mažiau siai žinoma ukrainiečių pagrindžio akcija. Dalykas tas, kad po žygių į Lenkiją, Slovakiją ar net į Rumuniją dabartiniam tyrinėtojiui liko gana daug medžiagos – UPA priešiškų struktūrų ataskaitos, dokumentai, dalyvių atsiminimai. O šiai akcijai nušviesti šaltinių yra labai mažai. Niekas iš dalyvavusiųjų žygyje nepaliko atsiminimų, turime tik atsišaukimus, parengtus platinti to žygio metu⁹. Ilgai netgi buvo apskritai neaišku, ar ši akcija įvykdyta, ar ji ir liko tik ukrainiečių pagrindininkų planuose. Apie žygį į Baltijos šalis pirmoji papasakojo savo atsiminimuose „Tūkstantis kelių“¹⁰ Marija Savčina, Vasilijaus Galasos, vieno iš žygio organizatorių, žmona. Vėliau šią akciją savo atsiminimuose detaliau nušvietė ir pats V. Galasa¹¹. Remiantis šia medžiaga galima pamėginti atkurti svarbiausius akcijos rengimo ir vykdymo etapus.

Žygiui pradėta rengtis 1950 m. vasarą. Galimas daiktas, kad jį įvykdyti nutarta neseniai prieš tai įvykusioje OUN vadovybės konferencijoje. Ideologiniu atžvilgiu parengti akciją pavesta vienam iš konferencijos dalyvių V. Galasai, kuris tuo metu buvo Šiaurės vakarų Ukrainos žemių, tai yra Volynės ir Polesės, vadovas. Jis pasirinktas neatsitiktinai. Juk būtent jis jau turėjo didelę patirtį, nes rengė ir organizavo propagandinius žygius į Slovakiją. V. Galasa parengė specialius

Vasilius Galasa, Šiaurės vakarų Ukrainos žemių (Volynės ir Polesės) Ukrainiečių nacionalistų organizacijos vadovas, žygio į Baltijos šalis organizatorius (nuotrauka ir kitos iliustracijos – iš Ukrainos išsivadavimo judėjimo tyrimo centro archyvo)

Ukrainiečių sukilėlių atsišaukimas-kreipimasis į lietuvius, latvius, estus

nurodymus žygio dalyviams, parašė atsišaukimus. Kadangi žygis turėjo vykti per Baltarusijos teritoriją, tai greta atsišaukimų į Baltijos šalių tautas „Lietuviai, latviai, estai!“ (ukrainiečių kalba ir sutrumpintas variantas rusų kalba) buvo parengtas atskiras atsišaukimas „Baltarusijos liaudžiai“. Svarbiausias šio atsišaukimo motyvas buvo raginimas kovoti su Maskvos pavergimu: „Baltarusijos inteligentija! – skaitome jame. – Stok vadovauti savo daug iškentėjusios tautos kovai. Baltarusių tauta patyrė gana daug prievartos. Vesk ją į kovą dėl tautinio ir socialinio išsivadavimo. Baltarusijos valstiečiai ir darbininkai! Rusų bolševikiniai imperialistai pavertė Jus nebyliais vergais Jūsų gimtojoje žemėje. Pakilkite į kovą dėl savo tautinio išsivadavimo: dėl žemės, dėl tinkamo darbo ir užmokesčio gamyklose ir šachtose, už Jūsų ir visos baltarusių tautos laisvę“¹². Siekiant didesnio propagandinio efekto, atsišaukimas iliustruotas puikia žino-

Ukrainiečių sukilėlių dailininko Nilo Chasevičiaus graviūra „Laisvė tautoms! Laisvė žmonijai!“

mo sukilėlių dailininko Nilo Chasevičiaus (Nil Chasevič)-Bei Zoto graviūra „Laisvė tautoms! Laisvė žmonijai!“

Kreipimesi į Baltijos šalių tautas labiausiai pabrėžta būtinybė glaudžiai bendradarbiauti visų pavergtų tautų išsivadavimo judėjimams. „Lietuviai, latviai, estai! – rašė V. Galasa. – Mūsų tautos dėl savo išsivadavimo turi kovoti drauge, ir vienintelė protinga išeitis – kova siekiant sukurti savarankiškas tautines visų Maskvos pavergtų tautų valstybes... Lietuvių, latvių, estų revoliucionieriai! Stiprinkite bendradarbiavimą su mūsų išsivaduojamuoju judėjimu. Siųskite į Ukrainą savo pagrindinius leidinius, atsišaukimus, kreipimusis. Raginkite savo tautiečius, tarnaujančius priešo armijoje, išsiųstus į priverčiamuosius darbus Sibire, kalinamus kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose, ir visomis kitomis aplinkybėmis užmegzti draugiškus ryšius su ukrainiečiais ir drauge padėti sau gyventi ir kovoti su okupantais. Mes visada tai darėme, darome ir darysime“¹³. Kreipimosi rusiškajame variante skaitome: „Stiprinkite ryšius su ukrainiečių išsivaduojamuoju judėjimu. Bendru frontu pulkime bendrą priešą – okupantą. Tegyvuoja Tautų Antibolševikinis Blokas! Tokiu pat būdu atsiliepkite į mūsų raginimą“¹⁴.

Žygio klausimas galutinai buvo išspręstas V. Galasos pasitarime su OUN Volynės srities apygardų vadovais Aleksandru Savira (Aleksandr Savira)-Arkasu (Lucko apygarda), Vasilijumi Sementuchu (Vasilij Sementuch)-Jaru (Kovelio apygarda) ir Borisu (pavardė nežinoma, Bresto apygarda). Jarui pavesta suformuoti žygio dalyvių grupę, Arkasai – išspausdinti V. Galasos parengtus atsišaukimus¹⁵.

Be minėtų kreipimųsi į baltarusius ir Baltijos šalių tautas, sukilėliai dar pasiėmė ir daugiau propagandinės medžiagos: Piotro Feduno (Piotr Fedun)-Poltavos brošiūras „Ar bolševikai veda į komunizmą“, „Kas yra banderininkai ir dėl ko jie kovoja“, „Ukrainos vyriausiosios išsivadavimo tarybos

platformą“, „Ukrainos vyriausiosios išsivadavimo tarybos nuostatus“¹⁶. Kalbėdamasis su V. Galasos žmona M. Savčina žygio dalyvis V. Sementuchas-Jaras pasakojo, kad sukilėliai buvo taip apsikrovę propagandine literatūra, jog net negalėjo pasiimti daugiau maisto produktų¹⁷.

Žygiui atlikti buvo sudaryta dvylikos sukilėlių grupė, jai vadovavo Kašyrų Kamenio rajono vadovas Rybakas. Jie iškeliavo 1950 m. rugpjūčio pradžioje. Maršrutas vedė per Baltarusijos Drogičino, Beloozersko, Ružanų, Slonimo ir Baranovičių rajonų gyvenvietes. Pirmosios žygio dalyvių dienos buvo gana lengvos, juk jie dažnai buvo vaikščioję Baltarusijos pasienio teritorija, gerai ją pažinojo, turėjo čia daug pažįstamų, kurie padėjo papildyti maisto produktų atsargas¹⁸.

V. Galasa, susipažinęs su šios akcijos ataskaita, savo atsiminimuose trumpai pasakoja, kaip ji toliau vyko. Dabartiniam tyrinėtoji, neturinčiam pačios ataskaitos, šis pasakojimas iš esmės yra vienintelis šaltinis apie žygį. Jis rodo, kad vietos gyventojai žygio dalyvius sutiko draugiškai, tačiau inteligentija į juos žiūrėjo su išankstiniu nusistatymu. „Sukilėliai, – skaitome V. Galasos atsiminimuose, – surengė kelis susitikimus su baltarusių mokytojais, davė jiems mūsų literatūros. Per pokalbius mokytojai mūsų informaciją priėmė tylėdami, savo pažiūrų neatskleidė. Į opius klausimus atsakinėjo atsargiai – gal dėl to, kad bijojo MGB, o gal iš įsitikinimo“¹⁹.

Praėjus kelioms aktyvios propagandinės ukrainiečių sukilėlių veiklos dienoms, apie jų buvimą Baltarusijos teritorijoje sužinojo vietos valdžios atstovai, taigi ir SSRS baudžiamieji organai. „Po kelių dienų, mums apsilankius Baltarusijos kaimuose, BSSR MVD kariuomenės dalys ėmė blokuoti kelius, tiltus, upių perkėlas. Į miškus išvyko operatyvinės grupės, slaptieji bendradarbiai. Rengė pasalas. Iš visko sprendžiant, priešas suprato, kad mes žygiuojame į Lietuvos pusę, ir užblokavo miškų masyvus šia kryptimi“²⁰.

Judėti toliau priešui akivaizdžiai žinoma kryptimi, jo kontroliuojama teritorija buvo negalima. Dėl to grupei nepavyko pasiekti Lietuvos, sukilėliai turėjo grįžti į Volynę. M. Savčina pasakoja, kad žygį teko nutraukti dar ir dėl to, jog V. Sementucha-Jaras negalėjo toliau dalyvauti akcijoje, nes „jam reikėjo būti apygardoje, ir jis grįžo su savo apsauga“²¹. Tačiau kareiviai nesirengė palikti ramybėje sukilėlių. Kai ukrainiečių pagrindininkai grįždami kėlėsi per Jaseldos upę Beloozersko rajone, kareiviai surengė pasalą. Sukilėliams pavyko ištrūkti iš jos be nuostolių ir jie sėkmingai grįžo į gimtinę. Kaip prisimena M. Savčina, žygiui į Baltijos šalis buvo numatyta išsiųsti kelias grupes²². Visai gali būti, kad žygis planuotas kaip didžiulės akcijos pradžia siekiant užmegzti ryšius su Baltijos šalių pagrindininkais. Matyt, patyrus nesėkmę pirmai grupei, įsakymas siųsti į žygį kitas grupes buvo atšauktas ir platesnės akcijos įgyvendinimas atidėtas.

Taip baigėsi paskutinis ukrainiečių sukilėlių mėginimas surengti žygį į užsienį. Galbūt ateityje atsiras naujų šaltinių apie šią propagandinę akciją ir tyrinėtojai daugiau sužinos, kaip ji buvo rengiama ir kaip vyko. Tačiau ir šiandien, turint gana kuklią šaltinių bazę, galima tvirtai teigti, kad mėginimas surengti žygį į Baltijos šalis rodo ukrainiečių sukilėlių ryžtą ir drąsą. Juk 1950 m. antroje pusėje, kai buvo nužudytas UPA vyriausiasis vadas Romanas Šuchevičius (Roman Šuchevič) ir likviduoti kiti ukrainiečių išsivadavimo judėjimo vadovai, sutriuškinta daug jo struktūrų, Maskva buvo įsitikinusi, kad pagrindžio kova baigėsi. Vis dėlto ukrainiečių sukilėliai ryžosi drąsiam žingsniui – pamėgino užmegzti ryšį su ginklo draugais iš Baltijos šalių. Nepaisant nesėkmės, tai parodė ukrainiečių pagrindžio idėjinę jėgą; net ir po didelių netekčių pagrindis stengėsi įgyvendinti savo strategiją – pavergtų tautų jėgomis nuversti sovietinį imperializmą.

Gauta 2006 01 10

Ukrainos išsivadavimo
judėjimo tyrimo centras,
Lvovas

Nuorodos

¹ O. Djakiv-Gornovij, *Ideja i čin*, New York–Toronto–München, 1968, s. 127.

² Z. Semeniv, „Reidi UPA i ich značennja“, *Do zbroi*, 1952, vyp. 16, s. 1.

³ V. Vjatrovič, *Reidi UPA terenami Čechoslovačini*, Lviv, 2001.

⁴ V. Vjatrovič, „Ukrainska Povstanska Armija u svitli zachidnoi presi 1946–1947 rr., *Ukraina. Kulturna spadščina, nacionalna svidomist, deržavnist. Zbirnik na pošanu profesora Jurija Slivki*, Lviv, 2000, t. 7, s. 471–488.

⁵ „Politično-propagandivnij reid na teritoriju Rumunii v 1949 r.“, *UPA v cvitli dokumentiv z borotbi za Ukrainku Samostijnu Sobornu Deržavu. 1942–1950 r.*, Vidannja Zakordonnich Častin Organizacii Ukrainskich Nacionalistiv, 1957, t. 1, s. 241–245.

⁶ P. Sodol, *Ukrainska Povstanča Armija. 1943–1949. Dovidnik*, New York, 1994, s. 59.

⁷ „Konspekt političnoi vidpravi. Traven 1945“, Deržavnij archiv službi bezpechi Ukraini (toliau – DA SB Ukraini), f. 13, t. 15, ark. 661–670.

⁸ *Informativni visti*, 1947, 5 kvitnia, in *Litopis Ukrainskoi Povstanskoi Armii*, Toronto, 1987, t. 16: *Pidpilni žurnali Zakerzonskoi Ukraini*, s. 385, 386.

⁹ *Litovci, latiši, estonci!*, DA SB Ukraini, f. 13, spr. 398, t. 18; *Do Bilonuskogo narodu*, ibid., spr. 376, t. 41, ark. 261; *Litovci, latyšai, estonci!*, Archiv Centru doslidžen vizvolnogo ruchu.

¹⁰ *Litopis Ukrainskoi Povstanskoi Armii*, Toronto–Lviv, 1995, t. 28.

¹¹ V. Galasa, *Naše žittja i borotba*, Lviv, 2005, s. 157–158, 160–161.

¹² DA SB Ukraini, f. 13, spr. 376, t. 41, ark. 261.

¹³ Ibid., spr. 398, t. 18.

¹⁴ *Litovci, latyši, estonci!*, Archiv Centru doslidžen vizvolnogo ruchu.

¹⁵ V. Galasa, op. cit., s. 158.

¹⁶ Ibid., s. 161.

¹⁷ *Litopis Ukrainskoi Povstanskoj Armii*, t. 28, s. 382.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ V. Galasa, op. cit., s. 161.

²⁰ Ibid.

²¹ *Litopis Ukrainskoi Povstanskoj Armii*, t. 28, s. 382.

²² Ibid., s. 53.

Volodymyr Vjatrovic

THE MARCH OF THE UKRAINIAN REBELS TO THE BALTIC COUNTRIES

Summary

In 1950 but five years had passed since the last shots of the Second World War had echoed throughout Europe. For the Soviet Union the World War II ended not only in the victory against Germany, but also in the acquisition of a broad zone of influence in Eastern and Central Europe. It seemed that the USSR had reached the peak of its power and that there was no counterweight to it. Nevertheless, there were in fact anti-Soviet outbreaks in all the western periphery of the empire, in the lands occupied already on the eve of WWII. Particularly strong resistance developed in West Ukraine and Lithuania.

The leadership of the Ukrainian liberation movement recognised the nations suppressed by Soviet imperialism as their strategic allies. Having formed an alliance with these nations, the Ukrainians sought to subvert the existing imperialist regime and to establish a new international system based on the principle of self-determination of nations. The fight organised in order to implement the slogan raised by the Ukrainian revolutionaries, "Freedom for the nations! Freedom for the individual!" had to become the core of cooperation of the anti-Communist movements. Aiming for this, the troops of the Ukrainian rebel army (*Ukrainska povstancha armija, UPA*) organised propaganda campaigns in Belarus, Poland, Czechoslovakia, and Romania.

The usual methods of propaganda, such as the spread of proclamations or other type of underground literature among the citizens of the other countries, were not sufficient in this particular case. It was because the citizens of these countries either did not hear anything about the Ukrainians rebels, or would hear only what was provided by the propaganda against the Ukrainian liberation movement. In such conditions the propaganda effect had to be strengthened by the participation of the Ukrainian rebels.

In 1945-1947, the Ukrainian rebels launched a number of successful marches on the territory of Poland. As a result, Polish citizens not only changed their opinion about the UPA in a positive way, but also increased cooperation with the Polish underground began. They even succeeded in organising a few operations in common. Particularly successful were the UPA campaigns in Slovakia; they resulted in increased activities of the local anti-Communist movements which actually had an impact on the elections to the Parliament of the Republic of Czechoslovakia in 1946. A huge achievement of those propaganda campaigns was the fact that the major newspapers in Europe and America wrote about the Ukrainians rebels. Yet, very soon, in the second half of 1947, after the Ukrainian underground activities had been terminated in Zakarzonja (the ethnic lands of the Ukrainians annexed to Poland after 1945), the Ukrainian

liberation movement in fact lost its chance to effect on the events in the Central and Eastern Europe.

Nevertheless, the Ukrainian rebels continued to break the information blockade. In the summer of 1949, they organised a successful march of the rebel troops to Romania. After this campaign on 3 September 1949, the Chief Command of the UPA ordered the release of the Ukrainian rebel army, and urged their soldiers to join the ranks of the armed underground of the Ukrainian Nationalist Organisation (*Organizacija ukrainskich nacionalistov, OUN*).

Yet, even then, the Ukrainian underground attempted to organise one more march abroad, this time to the Baltic countries. The aim of this campaign was the same as the others - to spread among the Baltic peoples the ideas of the Ukrainian liberation movement and to reach out to the local underground. The resistance movements of the Baltic countries and the Ukrainian movement that were the strongest anti-Soviet forces at that time.

The rebel march to the Baltics is a not well known. None of those who took part left any memoirs; we have only the proclamations prepared for dissemination during that march. For a long time it was actually unclear whether this action had been implemented at all, or whether it remained but a plan of the Ukrainian underground. The first to relate the march to the Baltic countries was Marija Savchuk, the wife of one of the organisers of the march, also Vasilij Galasa, in her memoirs, "A Thousand roads". Later, V. Galasa himself reflected on this action in more detail in his own memoirs. He arranged special orders to the campaign's participants and wrote the proclamations. Since the march was to cross Belarus, along with the proclamations to the nations of the Baltic countries "Lithuanians, Latvians, Estonians!" (in the Ukrainian language, and also a shortened version in Russian) there was another proclamation "To the people of Belarus".

The appeal to the nations of the Baltic countries mainly highlighted the necessity for close cooperation among the liberation movements of all suppressed nations. V. Galasa wrote, "Lithuanians, Latvians, Estonians! Our nations have to fight for their liberation together and the only sound solution is the fight aimed to establish independent national states of all the nations suppressed by Moscow... Revolutionaries of Lithuania, Latvia, and Estonia! Strengthen your cooperation with our liberation movement. Send to Ukraine your underground publications, proclamations and appeals. Encourage your fellow-countrymen who are serving in the enemy's army, deported to forced labour in Siberia, confined in prisons and concentration camps and in

all other circumstances to establish friendly connections and together assist the fight against the occupiers. We have been doing this before, are doing so now, and will be doing so in the future".

A group of twelve rebels, under the command of the Kashyr Kamen region leader Rybak, was formed for the march. They started the march at the end of August 1950. The route led through the settlements of the Belarusian regions of Drogichin, Beloozersk, Ruzhau, Slouim and Baranovich. The first days of the march were rather easy for the rebels, as they had been in the Belarusian border regions before, knew them well, and had many acquaintances there. We read in the memoirs of V. Galasa, "the rebels organised several meetings with the Belarussian teachers, and gave them some of our literature. During our conversations, the teachers listened to us silently, not revealing their opinions. They would respond to our questions with caution; maybe because they were afraid of the MGB, or maybe because of their beliefs."

After a few days of the propaganda campaign of the Ukrainian rebels, information about their presence in Belarus reached the local authorities, including the Soviet security forces. "In a few days after our visits to the Belarussian villages, the units of the BSSR MVD army began blocking the roads, bridges, and river crossings. Operational troops and secret agents were sent to the forests; roadblocks were set. By all appearances, the enemy

understood we were heading to Lithuania, and blocked the forests in that direction." It became impossible to move in the direction apparently known to the enemy, on the territory they controlled. Thus, the group failed to reach Lithuania, and had to return to Volyn. Yet, Soviet forces did not intend to let the rebels alone. When, on their way back, the Ukrainian propagandists were crossing the Yaselda River in the Beloozersk region, the Soviets organised a roadblock. The rebels managed to escape without losses and succeeded in reaching their homeland. It is very probable that the march had been planned as the start of a larger campaign to reach out to the underground in the Baltics. It is likely that after the first group failed, the order to send other groups was cancelled and the implementation of future actions was postponed.

This was the last attempt of the Ukrainian rebels to organise a foreign campaign. Moscow was sure that the underground struggle was over. Nevertheless, the Ukrainian rebels had resolved to make a brave move; they made efforts to affiliate with the brothers-in-arms from the Baltic countries. Despite this failure, the effort proved the ideological power of the Ukrainian underground. Even after great losses the underground aimed to implement their strategic goal – to subvert Soviet imperialism with the forces of the conquered nations.